

Překladatelská soutěž pro středoškoláky

Timeo hominem unius linguae.

„Bojím se člověka jednoho jazyka“ – z člověka znajícího jen svou mateřštinu jde strach. Tak lze rozumět latinskému citátu přisuzovanému sv. Tomáši Akvinskému. Aktualizoval jej na počátku 20. století tzv. lingvistický obrat ve filozofii, jenž přesměroval referování (čili odkazování) na trase od objektu reality přes myšlenku (vědomí uživatele jazyka) až ke znaku (komunikačnímu systému, např. jazyku) na novou trasu od znaku přes myšlenku až k předmětu v naší realitě, a stál tak u zrodu moderní sémiotiky (nauky o znacích) a vlastně i současné lingvistiky. Jinak řečeno: **porozumění světu** nacházíme nikoliv v ryze objektivním předmětu (např. v *židli* „o sobě“), nýbrž v **jazykovém systému**, jenž bezejmenný předmět pojmenovává, a tím jej vyděluje od ostatních (již pojmenovaných) entit (*židle* vs. *stůl*, *lavice*, *křeslo*, *štokrle*...). Neinterpretuje tedy až uživatel jazyka, ale již sám jazyk, protože svým uživatelům znemožňuje nebo alespoň znesnadňuje jiné uchopení předmětu, jevu, problému v „realitě“. I pro existenciálního filozofa Martina Heideggera bylo nemožné se distancovat od jazyka: **jazyk mluví člověkem** [sic!].

Byť je od 70. let 20. st. lingvistický obrat korigován, platí nejspíše jeho jádro: **úplnější představu o světě** lze získat **vícejazyčným pohledem** na něj, např. konfrontačně-kontrastivní lingvistikou, jež úzce souvisí s **problematikou překladu**. Jiří Levý, světově známý teoretik překladu (vřele doporučuji jeho knihu *Umění překladu*), pochopil, že adekvátní překládání z jednoho jazyka do druhého neprobíhá jen v rovině formální (v jednoduchém překlopení slov z jednoho jazyka do druhého), ale zejména v rovině **strukturně-funkční**, tzn. co nejpriléhavěji převést ideálně celý text z jednoho jazyka do druhého s celou vnitřní strukturou znaků (jejich postavením ve větě, souvětí a v celém textu) i s **účinem**, jež by ony znaky měly v uživateli textu při procesu čtení vyvolávat. Jak odlišně zní refrén z Poeovy básnické skladby *The Raven* „*nevermore*“ v překladu Vrchlického „*a nic víc*“ vs. Nezvalově „*už víckrát ne*“. (V tom druhém je slyšet jako v anglickém originálu ptačí zvuk.)

Dobrý překlad ukazuje znalosti a dovednosti překladatele nejen v cizím jazyce, ale zvláště v jeho mateřštině. Měřítkem úrovně těchto kompetencí je mj. **Překladatelská soutěž pro středoškoláky**, již pořádá **Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci** a jejíhož 2. ročníku se poprvé zúčastnilo i naše gymnázium. Školního kola, jež probíhalo 1.–2. listopadu 2018, se zúčastnilo ve všech **pěti cizích jazycích** (v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině a ruštině) přes 50 soutěžících. Do **celostátního kola v Olomouci** se probojovalo deset našich studentů. Tam 18. prosince zužitkovali velmi dobrou překladatelskou strategii i znalosti cizího i českého jazyka. V obou kolech se překládaly dva texty různého tématu i funkční stylu (odborného, publicistického nebo uměleckého).

Statistika univerzitního kola soutěže:

ANGLIČTINA – 63 soutěžících, mezi nimi **Tomáš Kadlec** (Sp-B), **Jitka Mertlová** (Ok-A) a **Kateřina Bílková** (Sp-A);

NĚMČINA – 35 soutěžících, mezi nimi **Daniel Palát** (Ok-B), **Miroslava Sloupová** (Ok-B) a **Matyáš Mráz** (2.B), z nichž **Daniel Palát obsadil 1. místo**;

ŠPANĚLŠTINA – 18 soutěžících, mezi nimi **Sára Köhnleinová** (Ok-A), **Anna Rubášová** (2.B) a **Alena Hašková** (Ok-B);

FRANCOUZŠTINA – 18 soutěžících, mezi nimi **Jitka Mertlová** (Ok-A), **Eva Tichá** (Sp-A) a **Adéla Kaiserová** (Sp-A), z nichž **Jitka Mertlová obsadila 1. místo** a **Eva Tichá obdržela čestné uznání**;

RUŠTINA – 38 soutěžících.

Jménem školy děkuji všem soutěžícím za reprezentaci klatovského gymnázia, kolegům za hodnocení školních prací (Mgr. Špádovi, Mgr. Králové, Mgr. Šléglové, Mgr. Kadlecovi, Mgr. Moravovi, Mgr. Kreuzmannové, Mgr. Tremlové a Mgr. Zdeborové) a pedagogickému doprovodu studentů (Mgr. Kadlecovi) za spořádanou cestu na dalekou Hanou.

Soutěž prokázala, že naše studenty cizí jazyky baví a že umějí volit takové jazykové prostředky, jež jim systém toho kterého jazyka nabízí, aby jejich vlastní texty splňovaly výše vypsané rysy dobrého překladu.

Klatovy, 11. 2. 2018

David Franta